

Сертифікація, стандартизація, якість

УДК 504.06:006.032 (477)

ФОРМУВАННЯ НАПРЯМКІВ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВАТ “УКРНАФТА”

О.Г.Калінкін

ВАТ “Укрнафта”, 04053, Київ, Нестерівський провулок, 3-5, тел. (044) 2123907,
e-mail: kalinkin@ukrnafta.ukrtel.net

Я.О.Адаменко, Т.В.Кундельська

ІФНТУНГ, 76019, Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, тел. (03422) 42183,
e-mail: adolmak@ifdtung.if.ua

Освещаются вопросы стандартизации экологической деятельности ВАТ “Укрнефть” согласно требований международных стандартов серии ISO 14000. Предложены пути согласования системы экологического управления для нефтяной компании. Авторы предлагают внедрить экологическую стратегию объектов и структурных подразделений ВАТ “Укрнефть” и разработать ряд отраслевых стандартов для успешного решения этого вопроса.

The problems of ecological activity standardizing in JSC “Ukrnafta” are highlighted according to demands of international standards ISO 14000. The ways to coordinate system of ecological control are offered to oil company. Authors recommend to implement ecological strategy of objects and structural divisions in JSC “Ukrnafta” and to develop a range of branch standards for successful solving of this problem.

У 1992 р. в м. Ріо-де-Жанейро відбулась Конференція ООН з питань навколишнього середовища, де Україна разом з іншими країнами світу підписала низку програмних документів, що визначають узгоджену світову політику щодо екологічної безпеки і збереження біосфери Землі [1].

Для того щоб перейти до стійкого розвитку і збереження біосфери, необхідно налагодити певну систему екологічного управління. Екологічне управління – це екологічно орієнтовані методи управління. Зараз у світі діють міжнародні екологічні стандарти серії ISO 14000, завдяки яким можна сертифікувати системи навколишнього середовища. Згідно з сучасними міжнародними вимогами будь-яка іноземна інвестиція в нашій країні неможлива без такої сертифікації, особливо, коли йдеться про такі небезпечні для довкілля об'єкти, як нафтові.

Системи екологічного управління (СЕУ) є об'єктом національної стандартизації в багатьох країнах. Першим таким стандартом був

стандарт Великобританії. Згідно з регламентом ЕС 1836/93 з екологічного аудиту, формування екологічної політики компанії, аспекти діяльності, що контролюються в процесі екологічного аудиту, програмно-цільове екологічне планування, декларування природоохоронної служби повинно здійснюватись відповідно до міжнародних стандартів ISO 14000.[1]

Відомо, що видобуток нафти і газу належить до екологічно небезпечних видів господарської діяльності (Конвенція про вплив на довкілля в трансграничному контексті, Еспо, Фінляндія, 1991 р.). Тобто специфіка виробничої діяльності ВАТ “Укрнафта” є вже небезпечною для довкілля, крім того, в процесі діяльності порушується геологічний розріз, ґрунтово-рослинний покрив, забруднюються атмосферне повітря, підземні та поверхневі води, утворюються відходи виробництва, видобуваються з навколишнього середовища вуглеводнева сировина та супутні пластові води, знищуються ресурси флори і фауни, порушуються місця роз-

ташування популяції цінних рослин і тварин, культурні, історичні та природні пам'ятки, візуальні ресурси.

Від того, як компанія вирішує локальні та регіональні екологічні проблеми, залежить її імідж. Він також залежить від того, наскільки влучно компанія може розповісти про свою діяльність і її результати місцевому населенню та громадськості. Нафтові компанії Заходу стараються не відставати у цьому відношенні [2].

Відкрите акціонерне товариство "Укрнафта" є однією з найбільших нафтових компаній України. Сфера діяльності цієї компанії включає геологорозвідувальні роботи, будівництво нафтових і газових свердловин, розробку нафтових і газових родовищ, транспорт нафти і газу, переробку та збут нафтопродуктів. ВАТ "Укрнафта" діє на всій території України, а основними районами видобутку нафти є два регіони – Західний (Передкарпатський прогин), який охоплює три області (Львівську, Івано-Франківську, Чернівецьку) та Східний (Дніпровсько-Донецька западина), який охоплює п'ять областей (Сумську, Чернігівську, Полтавську, Харківську і Дніпропетровську).

ВАТ "Укрнафта" є вертикально інтегрованою нафтовою компанією, до її складу входять: нафтогазовидобувні управління (НГВУ), газо-переробні заводи (ГПЗ), управління технологічного транспорту (УТТ), управління бурових робіт (УБР), управління "Нафтосервіскомплект" (УНСК), відділи робітничого постачання (ВРП), центральні бази виробничого обслуговування (ЦБВО), тампонажні управління (ТУ), експортно-імпортна база (ЕІБ), управління автоматизованих систем (УАС), центральна науково-дослідна лабораторія (ЦНДЛ), центр нормативно-економічних досліджень (ЦНЕД), центр геолого-тематичних досліджень (ЦГТД).

Загальна структура природоохоронної служби компанії визначена у статуті ВАТ "Укрнафта". Зараз вона складається з апарату управління ВАТ "Укрнафта" (а саме відділу екології), служб охорони природи чи виробничо-технічних відділів при НГВУ, служб екології та охорони праці при УБР, виробничо-технічних відділів при ГПЗ, виробничо-технічних відділів при ТУ, відділів охорони праці та технічних відділів при ЦБВО. Відділи відрізняються не лише своїм статусом, назвою, кількістю кадрів, що в них працюють, а й проблемами, які їм необхідно вирішувати, видами та можливостями виробничих впливів на компоненти довкілля.

На сучасному етапі розвитку компанії (якщо вона бажає запрошувати до співпраці іноземних інвесторів) їй необхідно здійснювати свою діяльність, ґрунтуючись на міжнародних екологічних стандартах серії ISO 14000 [3; 4], що прийняті в Україні, або розробити свої галузеві стандарти, які б регулювали екологічну безпеку підприємства та відповідали міжнародним нормам.

Для того, щоб узгодити роботу структурних підрозділів компанії, вирішити питання взаємодії з навколишнім природним середовищем, стандартизувати певні види діяльності компанії

щодо впливу на довкілля, ВАТ "Укрнафта" та науково-дослідний інститут екологічної безпеки і природних ресурсів при ІФНТУНГ у співпраці розробили програму екологічних науково-технічних розробок з природно-техногенної безпеки та попередження надзвичайних ситуацій для території та об'єктів діяльності ВАТ "Укрнафта" на 2001-2010 рр. Одним із завдань цієї програми є розробка певної стратегії екологічної безпеки об'єктів та територій ВАТ "Укрнафта".

Стратегія має шість етапів. Кожний етап повинен керуватися нормативним документом, в даному випадку стандартом підприємства ВАТ "Укрнафта", на основі якого виконується певна діяльність за етапом стратегії.

На першому етапі екологічної стратегії компанії приймається рішення про інвестування діяльності, воно виконується на основі СТП "Система управління навколишнім середовищем об'єктів та територій ВАТ "Укрнафта", після чого видається наказ, розпорядження чи угода, що погоджує цей етап.

На другому етапі стратегії проводяться попередні інвестиційні дослідження на основі СТП "Попередній екологічний аудит територій та об'єктів ВАТ "Укрнафта", після чого проводиться попередній екологічний аудит територій об'єктів інвестування (визначення фонових рівнів природно-техногенного навантаження), на основі якого проводиться попередня оцінка впливів на навколишнє середовище цих об'єктів.

На третьому етапі стратегії виконуються попередні проектні роботи, що включають земельний відвід території, складання та узгодження завдання на розробку ТЕО (ТЕР), розробку ТЕО (ТЕР), інвестиційну експертизу. Попередні проектні роботи виконуються на основі СТП "Основні положення матеріалів "Оцінка впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві об'єктів ВАТ "Укрнафта". На цьому етапі стратегії формується Заява про наміри, завдання на розробку матеріалів ОВНС, а згодом і розробляються матеріали ОВНС, Заява про екологічні наслідки діяльності, яку надалі необхідно опублікувати в засобах масової інформації. На цьому ж етапі проводиться екологічна експертиза матеріалів ОВНС.

На четвертому етапі стратегії виконуються вже самі проектні роботи, що містять складання та узгодження завдання на розробку робочого проекту, технологічних схем, схем облаштування, розробку цього проекту та схем, Інвестиційну експертизу. Цей етап стратегії виконується на основі СТП "Основні положення матеріалів "Оцінка впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві об'єктів ВАТ "Укрнафта". Уточнюється "Завдання на розробку матеріалів ОВНС", самі матеріали, і ще раз опубліковується Заява про екологічні наслідки діяльності в засобах масової інформації, а також ще раз проводиться екологічна експертиза матеріалів ОВНС.

На п'ятому етапі стратегії виконується будівництво певного об'єкта, яке регламентують СТП "Основні положення матеріалів "Оцінка впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві об'єктів ВАТ "Укрнафта" та СТП "Проведення екологічно-безпечних робіт під час будівництва об'єктів ВАТ "Укрнафта". На цьому етапі впроваджуються та реалізуються заходи, які передбачені в матеріалах ОВНС.

На шостому етапі стратегії об'єкти ВАТ "Укрнафта" вже експлуатуються, їх діяльність регламентують СТП "Основні положення матеріалів "Оцінка впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві об'єктів ВАТ "Укрнафта", СТП "Інвентаризація джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря для об'єктів ВАТ "Укрнафта", СТП "Інвентаризація джерел скидів забруднюючих речовин у водне середовище для об'єктів ВАТ "Укрнафта", СТП "Інвентаризація полігонів та накопичувачів токсичних відходів для об'єктів ВАТ "Укрнафта", СТП "Складання проекту гранично-допустимих скидів (ГДС) забруднюючих речовин у водне середовище для об'єктів ВАТ "Укрнафта", СТП "Поводження з відходами виробничої і господарської діяльності ВАТ "Укрнафта", СТП "Радіологічний контроль за станом об'єктів і територій ВАТ "Укрнафта", СТП "Екологічний аудит територій та об'єктів ВАТ "Укрнафта", СТП "Екологічний моніторинг територій та об'єктів ВАТ "Укрнафта", СТП "Комп'ютерна система екологічної безпеки територій та об'єктів ВАТ "Укрнафта". На цьому етапі стратегії виконується ряд робіт згідно з зазначеними вище стандартами.

На жаль, на сьогоднішній день в нафтогазовій галузі України немає спеціалізованих галузевих стандартів, які б регламентували екологічно безпечну діяльність таких підприємств. В основному природоохоронні служби нафтогазових підприємств в своїй роботі керуються законами України "Про охорону навколишнього середовища" та "Про екологічну експертизу", Водним, Лісовим, Повітряним кодексами та Кодексом про надра, низкою нормативних актів. Ці законодавчі документи мають ряд недоліків і не враховують специфіку роботи певних підприємств, в нашому випадку мова йде про нафтогазовидобувні компанії.

НДІ ЕБПР пропонує до впровадження на територіях та об'єктах ВАТ "Укрнафта" ряд галузевих СТП, що розроблені відповідно до міжнародних вимог. Стандарти серії ISO 14000 наполягають на першочерговості впровадження системи управління лише на тих об'єктах, які відповідають найважливішим екологічним

аспектам, політиці, меті та ресурсним можливостям компанії. Тобто, для того, щоб вирішити проблему екологічного управління на ВАТ "Укрнафта", необхідно забезпечити екологічно безпечну діяльність всіх підрозділів, що пов'язані з розвідкою і розробкою родовищ, видобутком і переробкою нафти і газу. Для цього і розроблена згадана вище стратегія екологічної безпеки.

Стратегія, крім висвітлених у даній статті матеріалів, містить функції ВАТ "Укрнафта" в області охорони навколишнього середовища, створення та забезпечення оптимальної роботи системи екологічного управління, рекомендації щодо формування екологічних програм.

Дана "Програма..." ще не затверджена і проходить обговорення та схвалення на робочих нарадах та семінарах з охорони навколишнього природного середовища.

Отже, впровадження системи екологічного управління, враховуючи вимоги міжнародних стандартів серії ISO 14000, а також реорганізація роботи природоохоронної служби ВАТ "Укрнафта" дасть можливість:

- зменшити аварійність на об'єктах ВАТ "Укрнафта";
- задовольнити вимоги інвесторів і поліпшити доступ до інвестиції;
- забезпечити економію матеріалів та енергії;
- створити кращий імідж для компанії;
- отримати позитивні дозволи і повноваження;
- спростити спілкування з контролюючими органами екологічної безпеки;
- підтримувати доброзичливі стосунки з населенням та громадськістю;
- піклуватись про охорону навколишнього середовища.

Література

1. Коровкин И.А., Пашков Е.В., Подлепа С.А.. Система экологического управления на основе стандартов ИСО 14000 как фактор устойчивого развития // Стандарты и качество. – 1997. – №6. – С.12-18.
2. Экология – вчера, сегодня и ... Деятельность Госкомэкологии России и природоохраный аспект международных отношений // Нефтегазовая вертикаль. – 1998. – №6. – С.52-55.
3. ДСТУ 14001-97 Системи управління навколишнім середовищем. Склад та опис елементів і настанови щодо їх застосування.
4. ДСТУ 14004-97 Системи управління навколишнім середовищем. Загальні положення щодо принципів управління систем та засобів забезпечення.